

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 3 (351) КВІТЕНЬ

2022

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 3 (351) квітень 2022

Засновано в лютому 1997 року
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020 р.

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 29 квітня 2022 року)

Виходить чотири рази на рік

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Юрків Я. І., доктор педагогічних наук, доцент, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, проректор з науково-педагогічної роботи (Україна)

Заступники головного редактора:

Караман О. Л. – доктор педагогічних наук, професор, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, ректор ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (Україна)

Набока О. В. – доктор історичних наук, доцент, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, завідувач кафедри історії України (Україна)

Шехавцова С. О. – доктор педагогічних наук, професор, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, професор кафедри романо-германської філології (Україна)

Відповідальні редактори:

Отравенко О. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання (Україна)

Забудкова О. А. – кандидат історичних наук, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, доцент кафедри історії України (Україна)

Кокнова Т. А. – кандидат педагогічних наук, доцент, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, доцент кафедри романо-германської філології (Україна)

Члени редакційної колегії:

Бабич В. І. – доктор педагогічних наук, професор, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, професор кафедри олімпійського та професійного спорту (Україна)

Власенко К. В. – доктор педагогічних наук, професор, Донбаська державна машинобудівна академія, завідувач кафедри математики та моделювання (Україна)

Глуховцева К. Д. – доктор філологічних наук, професор, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, професор кафедри української філології та загального мовознавства (Україна)

Дмитренко В. І. – доктор філологічних наук, професор, Криворізький державний педагогічний університет, професор кафедри української та світової літератур (Україна)

Заблоцький В. В. – доктор наук з державного управління, професор, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, директор навчально-наукового інституту публічного управління, адміністрування та післядипломної освіти (Україна)

Кобзар О. І. – доктор філологічних наук, професор, Полтавський університет економіки й торгівлі, професор кафедри ділової іноземної мови (Україна)

Кравченко О. І. – доктор педагогічних наук, доцент, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, в. о. завідувача кафедри публічної служби та управління навчальними і соціальними закладами (Україна)

Кушнірова Т. В. – доктор філологічних наук, професор, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, професор кафедри германської філології та перекладу (Україна)

Литвин М. Р. – доктор історичних наук, професор, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, завідувач відділу (Україна)

Лукашевич-Велеба Й. – доктор педагогічних наук, Академія спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської, професор педагогічного факультету (Республіка Польща)

Любимова С. А. – кандидат філологічних наук, доцент, Київський національний лінгвістичний університет, докторант кафедри англійської філології, перекладу і філософії мови імені проф. О. М. Мороховського (Україна)

Михальський І. С. – доктор історичних наук, професор, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, професор, професор кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин (Україна)

Моїсєнко О. Ю. – доктор філологічних наук, професор, Національний університет „Києво-Могилянська академія”, професор кафедри англійської мови (Україна)

Нефьодов Д. В. – доктор історичних наук, доцент, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, доцент кафедри історії (Україна)

Прошкін В. В. – доктор педагогічних наук, Київський університет імені Бориса Грінченка, професор кафедри комп'ютерних наук і математики (Україна)

Саєнко В. Г. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, доцент кафедри олімпійського та професійного спорту (Україна)

Священко З. В. – доктор історичних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, професор кафедри всесвітньої історії та методик навчання (Україна)

Си Цзюньцзін – доктор філологічних наук, професор, Ланьчжоуський університет, факультет російської мови та літератури (КНР)

Ткачук В. В. – кандидат педагогічних наук, Криворізький національний університет, асистент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки (Україна)

Харченко С. Я., доктор педагогічних наук, професор, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, завідувач кафедри соціальної педагогіки (Україна)

Хахула Л. І. – кандидат історичних наук, доцент, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, старший науковий співробітник (Україна)

Юган Н. Л. – доктор філологічних наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри іноземних мов (Україна)

Редакційні вимоги до технічного оформлення статей

Редколегія «Вісника» приймає статті обсягом 5 – 7 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) – 3,8 см; верхній колонтитул – 1,25 см, нижній – 3,2 см.

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2014.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками. Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний).

Через рядок від УДК в лівому верхньому кутку вказуються прізвище, ім'я по-батькові автора (повністю, шрифт жирний). На наступному рядку – учений ступінь, звання, посада, місце роботи; e-mail; ORCID ID (персональний код, який необхідно отримати, заповнивши анкету за посиланням: <https://orcid.org/register>).

Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); визначення методики дослідження (сукупність методів дослідження, їх основний зміст, характеристики і показники, які вони фіксують, та одиниці вимірювання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела в тексті оформлюються таким чином: у круглих дужках зазначається прізвище автора, та рік видання роботи (наприклад, Шумська, 2010). Якщо потрібно послатися на декілька джерел, варто перелічувати їх через крапку з комою (наприклад, Афанасьєва, 2016; Богданова & Саннікова, 2015; Моого, 2006). Якщо використовуються цитати, статистика тощо, то слід вказати номер сторінки посилання (Афанасьєва, 2016, с. 46; Bruner, 2012, р. 24).

Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після заголовку „Список використаної літератури” (без двокрапки) у порядку цитування й оформлюються відповідно до ДСТУ 8302:2015. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Для коректного індексування публікацій наукометричними системами після «Списку використаної літератури» необхідно навести References. Посилання в **References** мають бути оформлені латиною; для кирилических цитувань слід транслітерувати імена авторів та назви видань; останні також слід навести в англійському перекладі в [] з зазначенням мови оригіналу в дужках, наприклад, [in Russian], [in Ukrainian] Назви періодичних видань слід наводити відповідно до офіційного латинського написання за номером реєстрації ISSN. В елементах опису не можна замінити латинські літери на кирилическі. Цитування в References мають бути оформлені за стандартом APA.

Статтю закінчують 2 анотації обсягом 1600-1800 знаків (українською та англійською мовами) із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3-5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора: (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу (повністю), домашня адреса; e-mail та номери телефонів (службовий, домашній, мобільний) двома мовами (українською та англійською).

ЗМІСТ

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ

1. **Отравенко О. В., Довгань Н. Ю., Ганчева В. І., Гончаренко В. І.** Новітні технології навчання фізичній культурі учнівської молоді в умовах глобальних змін і викликів..... 6
2. **Полякова В. П.** Образовательные инновации: становление категориально-понятийного аппарата, этапы и законы протекания..... 21

ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ, ФІТНЕСУ ТА РЕКРЕАЦІЇ

3. **Гета А. В., Вишар Є. В., Остапов А. В.** Можливості корекції психоемоційного стану дітей із міопією засобами плавання.... 32
4. **Очкалов О. Ф., Степаненко В. Ю.** Сутність та аналіз оздоровчих систем..... 45
5. **Радченко А. В.** Оцінка ефективності програми фізичної терапії при протрузіях міжхребцевих дисків шийного відділу хребта..... 52
6. **Рибалко Л. М.** Рухова активність як складова здорового способу життя..... 60
7. **Толчева Г. В., Сасенко В. Г., Śliwa S.** Педагогічний вплив на управлінські процеси у галузі фітнес-культури..... 70
8. **Шинкарьова О. Д.** Сучасні тенденції підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до діяльності у сфері фітнесу..... 89
9. **Школа О. М., Жамардій В. О.** Мотиваційна методика навчання вправам фітнес-аеробіки на уроках фізичної культури старшокласників..... 100

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

10. **Андрєєв П. Ю., Дубовой О. В., Дубовой В. В.** Сучасний стан цифрової трансформації та штучний інтелект як засіб цифровізації освітнього процесу в галузі фізичної культури і спорту..... 116
11. **Курліщук І. І., Алексєєва О. Р.** Формування культурної компетентності здобувачів середньої освіти у процесі фізичного виховання..... 127
12. **Леонтьєва І. В., Леонтьєв О. В.** Методика оздоровчих занять з гандболу різних вікових груп 136

13. **Лоза Т. О.** Врахування особливостей жіночого організму на уроках фізичної культури з дівчатами-підлітками..... 146
14. **Оніщук Л. М.** Особливості вивчення та формування позитивного психологічного клімату спортивної команди..... 155
15. **Полулященко Т. Л.** Формування вольових якостей учнів на уроках фізичної культури..... 167
16. **Шинкарьов С. І., Гордієнко П. Ю., Ковальов М. Г.** Спортивна діяльність як один із компонентів у професійній підготовці співробітників силових структур та відомств України..... 180

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

17. **Lorpuha H., Reshetilova V., Mikhailenko Yu.** World experience in organizing the educational process in the discipline of «Physical Culture» in higher education institutions during the pandemic..... 191
18. **Korzh N., Shuba L., Shuba V.** Physical activity as an aspect of students' social and educational life..... 201
19. **Афтимичук О. Е.** Ритм как динамическая основа функциональной системы любой деятельности (педагогической, в частности)..... 212
20. **Березуєва Т. С.** Дослідження фізичної активності студентів в умовах дистанційного навчання і самоізоляції..... 225
21. **Гадючко О. С.** Аналіз сучасного стану управління якості підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в закладах вищої освіти..... 234
22. **Загнибіда Р. П.** Формування професійної етики майбутніх фахівців сфери гостинності..... 246
23. **Зубченко Л. В., Голик В. А.** Використання нестандартного обладнання в процесі занять з фізичної підготовки..... 255
24. **Луцкевич Н. І.** Аналіз психофізіологічних особливостей поведінки оператора в екстремальних ситуаціях..... 265
25. **Лучко Ю. І.** Використання хмарних технологій навчання у професійній підготовці в закладах вищої освіти..... 274
26. **Ляшенко К. І.** Педагогічні умови формування інноваційної компетентності майбутнього вчителя початкових класів..... 283
27. **Марамуха Н. П.** Методологічне підґрунтя формування у майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту готовності до надання долікарської медичної допомоги..... 297
28. **Омельченко А. О.** Виявлення рівню професійних здібностей у майбутніх тренерів в українських закладах вищої освіти..... 307
29. **Островська Н. О., Добровіцька О. О.** Формування академічної доброчесності майбутніх соціальних працівників в умовах закладу вищої освіти..... 316

30.	Павлюк О. М., Брусак О. М. Особливості науково-педагогічних компетентностей тренера-викладача як психолого-педагогічна проблема.....	326
31.	Пелипась Д. С. Діагностика стану готовності майбутніх учителів фізичної культури до спортивно-патріотичної діяльності в закладах загальної середньої освіти.....	337
32.	Соколенко О. І. Особливості формування творчої особистості майбутніх учителів фізичної культури.....	346
33.	Сопотницька О. В., Котова О. В. Стимулювання професійно спрямованої мотивації на основі особистісно орієнтованого середовища у майбутніх учителів фізичної культури до тренерської діяльності з ігрових видів спорту.....	356
34.	Сура Н. А. Сучасні технології професійної іншомовної підготовки у вищій технічній школі.....	366
35.	Шехавцов М. О. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до організації змагальної діяльності.....	376
36.	Юрків Я. І. Інформаційно-цифрова компетентність викладача в умовах освітнього процесу online.....	385

УДК 796.071.4.001

DOI: 10.12958/2227-2844-2022-3(351)-356-365

Сопотницька Олена Валеріївна,
кандидатка педагогічних наук, доцентка
кафедри теоретичних основ і методики
фізичного виховання Тернопільського
національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна.
sopotnickaa@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-2527-5097>

Котова Олена Володимирівна,
кандидатка педагогічних наук, доцентка
кафедри теорії і методики фізичного виховання
і спортивних дисциплін Мелітопольського
державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького,
м. Мелітополь, Україна.
Kotova171265@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-4634-7427>

**СТИМУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОЇ
МОТИВАЦІЇ НА ОСНОВІ СТВОРЕННЯ ОСОБИСТІСНО
ОРІЄНТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ТРЕНЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
З ІГРОВИХ ВИДІВ СПОРТУ**

Актуальність дослідження обумовлена тим, що професійна спрямованість уособлює одне з головних рішень у житті кожної особистості як фахівця, що мотивує вибір професії та забезпечує самоствердження у професійній галузі. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури – це процес формування особистості, який відбувається у відповідності до процесу професійно-педагогічної діяльності. (Котова & Сопотницька, 2020, с. 237) Професійна спрямованість передбачає внутрішню мобілізацію усієї мотиваційної сфери на основі активізації внутрішніх ресурсів особистості та співвіднесення їх з вимогами професійної діяльності тренера. З огляду на зазначене, важливе значення для забезпечення результативності навчально-пізнавальної діяльності студентів набуває формування професійної мотивації як позитивного відношення до майбутньої професії. Лише в тому випадку, коли студент свідомо вибрав фах, вважає його значущим для себе можна очікувати на якісну навчально-пізнавальну діяльність.

Останніми десятиліттями науковці Ж. Бережна, А. Блеєр,

Н. Воляннюк, І. Грігоровіч, Т. Михайлова, Є. Романіна, О. Чугреєва активно вивчають професійну діяльність тренера. У дослідженні К. Маркова проаналізовано професійну підготовку майбутніх тренерів з ігрових видів спорту. Загальні механізми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до тренерської діяльності висвітлено в роботах О. Ємця, О. Когана, А. Сватєєва, О. Свєртнева та ін. Питання мотивації до занять фізичною культурою учнівської та студентської молоді розглядали науковці С. Сичов, Г. Віленський, Ю. Жилко, Г. Зайцев, О. Петров, С. Балбенко та ін.

Зв'язок роботи з науковими темами та програмами. Дослідження виконувалось за планом науково-дослідної роботи кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка відповідно до теми «Професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців до формування фізичної культури учнівської молоді» (номер державної реєстрації: 0120U103906).

Виходячи із зазначеного у процесі написання статті, було поставлено завдання розкрити особливості процесу навчання майбутніх вчителів фізичної культури до тренерської діяльності, зокрема обґрунтувати застосування професійно спрямованої мотивації на основі створення особистісно орієнтованого середовища.

Якість професійної спрямованості залежить від повноти і рівня її мотивації (Отравенко, 2015). Мотивацію навчальної діяльності необхідно розглядати як ієрархічну систему мотивів зовнішнього і внутрішнього типів, які визначають спрямованість, інтенсивність та особистісний смисл пізнавальної діяльності студентів. На основі теоретичних досліджень до зовнішніх мотивів за умов особистісно-орієнтованого підходу підготовки майбутніх тренерів ми відносимо спонукання, які безпосередньо не стосуються змісту, процесу та результатів навчальної діяльності: бажання стати високопрофесійним фахівцем, вимоги викладачів, почуття обов'язку, прагнення утвердитися серед товаришів, бажання уникнути неприємностей, покарань і дорікань з боку викладачів, бажання продемонструвати свої можливості, почуття власної гідності, бажання отримати високі оцінки, небажання виглядати гіршим за інших, прагнення уникнути негативних оцінок, бажання заслужити авторитет.

До групи внутрішніх мотивів за умов особистісно-орієнтованого підходу підготовки майбутніх тренерів ми відносимо: стійкий інтерес до знань, умінь та навичок, які можна отримати, прагнення оволодіти новими знаннями; задоволення від засвоєння нових знань та умінь; прагнення випробувати себе, свої здібності, бажання розвинути свої здібності; прагнення пізнавати себе, прагнення до компетентності (Сопотницька, 2015, с. 115).

З практики фізичного виховання і спорту відомо, що лише у тому випадку, коли у студентів сформовано високий рівень мотивації до навчально-виховного процесу можна очікувати ефективність підготовки

майбутніх фахівців. Ми виходили з порад стосовно використання засобів для мотивації навчальної діяльності, розроблених Б. Шияном (Шиян, 2001, с. 113–114). За порадою науковця, ми використовували внутрішнє мотивування та стимули, які базувалися на сукупності переконливих аргументів і доказів, що доводять значимість фізичних вправ, що вивчаються. Мотивація для студентів поєднувалася із стимулюванням, що було спрямованим на підвищення навчальної активності студентів за допомогою зовнішніх збудників – стимулів.

Відзначимо, що з метою реалізації нашого завдання ми стимулювали студентів до самоаналізу їх дій як майбутніх тренерів. Для цього у навчально-тренувальний процес були впроваджені практичні завдання з розвитку здатності до оперативного аналізу. Зокрема, у студентів розвивали вміння знаходити помилки у техніці власних спортивних рухів в ігрових видах спорту, заохочували до активного пошуку причин їх виникнення та досліджувалися шляхи їхньої ліквідації. Для виховання ініціативи та самостійності у тренерській діяльності в ігрових видах спорту було використано прийоми взаємонавчання та критичного ставлення до себе. У практичному аспекті ми заохочували ініціативність, самостійність і творче ставлення до навчального процесу шляхом залучення студентів до виконання ними обов'язків капітанів команд та тренерів.

До уваги було взято поради М. Паймента щодо підготовки тренером своєї команди до мотивації на проведення матчів на національному та міжнародному рівнях. А саме враховано тезу, про те, що найбільш відповідальне завдання тренера – це допомагати гравцям розвинути потрібну спортивну майстерність, як наслідок – застосування принципу «справедливої гри». Цей принцип передбачав, що майбутній тренер повинен особливими прийомами прищеплювати гравцям конструктивне ставлення до змагань і позитивну самооцінку (Paiement, 1993, с. 4–14). Ми прагнули щоб студенти засвоїли постулат про те, що «справедлива гра» – це філософія тренування, яка базується на основних компонентах спорту: участі та змаганні. В основі справедливої гри лежать конкретні принципи, які мають на меті розвивати змагальний дух, справжню джентльменську поведінку. Філософія справедливої гри полягає: в знаннях правил гри, посадових осіб і прийнятих ними рішень; в повазі до суперника; в забезпеченні рівних можливостей для всіх учасників; в збереженні гідності за будь-яких обставин. Нище подані загальні аспекти філософії «справедливої гри», які ми доносили до студентів.

Студентам на практичних заняттях з навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності» для вироблення навичок самопізнання та мотивування їх до активного саморозвитку в майбутній професійній діяльності тренера з ігрових видів спорту пропонували наступні завдання:

1) написати твір на тему «Я і моя майбутня професія», проаналізувавши, що в житті відбувається свідомо та допомагає у

професійній кар'єрі тренера, а що шкодить становленню майбутнього фахівця та відбувається безглуздо;

2) проаналізувати будь-яку значну спортивну подію у житті; чому вона сталася, причини успіху і невдач, висновки на майбутнє;

3) придумати будь-яку професійну ситуацію, описати свої відчуття, звернувши особливу увагу на свій «внутрішній монолог», тобто хід своїх міркувань;

4) завести «Щоденник самоспостереження» з метою вивчення власного погляду на майбутню професію тренера.

Відзначимо, що з метою впровадження нашого дослідження використовували поради, що розкриті у дисертаційному дослідженні К. Маркова стосовно доцільності використовувати тренеру з ігрових видів спорту індивідуальний підхід до мотивування гравців (Марков, 2003). Зокрема, ми вчили студентів як повинен майбутній тренер розпізнавати і поважати індивідуальні відмінності гравців, коли тренувальні та змагальні цілі та принципи не відповідають їх мотивами. З цією метою студенти вчилися розпізнавати такі мотивації гравців, як мотивація на: результат і вдосконалення; участь в спорті; успіх, славу і визнання; самоврядування і контроль; тривалу участь. Відповідно до визначених мотивацій розроблено алгоритм поведінки тренера з гравцями команди.

Практичні матеріали для створення особистісно орієнтованого освітнього середовища на основі професійно спрямованої мотивації на ігрові види спорту (Сопотницька, 2016, с. 257-262).

Загальні аспекти філософії «справедливої гри»:

1. Досягнення досконалості важливо як в спортивній боротьбі з суперником, так і для самої особистості гравця.

2. Необхідно підкреслювати загальні принципи поведінки для учасників і глядачів, заохочувати приклади поведінки лідерів.

3. Заохочувати учасників до поваги «букви і духу» гри.

4. Активно підтримувати у гравців повагу до офіційних осіб та своїх конкурентів, підкреслювати, що суперники співпрацюють конкуруючи і що без суперників гри не було б взагалі.

5. Підтримувати ідею, що участь і найвища майстерність важливіше, ніж перемога чи поразка, і набуття спортивного досвіду більш важливо, ніж те, хто виграв або програв.

6. Пам'ятати, що всі спортсмени індивідуальні та значимі по-своєму, і потрібно поважати їх людську гідність.

7. Підкреслювати, що спорт – це дуже вагомий аспект життя людини.

8. Давати можливість своїм гравцям вибирати пріоритети в досягненні майстерності, слухати, що вони говорять, і погоджувати відповідно до цього свої очікування і тренувальні програми.

Позитивний стиль управління також є важливим кроком, який допомагає тренеру формувати позитивне уявлення кожного гравця про

самого себе. Він передбачає: справедливе і послідовне застосування чіткого дотримання правил з наданням свободи поведінки (в певних межах), робити це необхідно дбайливо й доброзичливо; наполеглива боротьба з неприпустимою поведінкою. При цьому не слід використовувати покарання, типу додаткових штрафів або великої кількості нотацій, це тільки погіршує самооцінку гравців; систематично підкреслювати і посилювати відповідальність гравців, давати їм більше часу, щоб самим щось спробувати зробити, потренувати якісь технічні прийоми, і показати їм як вони досягають успіху. Заохочувати їх пропозиції (ініціатива в команді не повинна каратися а навпаки має заохочуватися), уважно слухати, що говорять гравці; показувати гравцям, що тренер упевнений в їх здібностях вирішувати завдання та опановувати спортивною майстерністю, допомагати їм у вивченні нових прийомів, у вдосконаленні вже освоєних. Переконаватися, що гравці розуміють завдання на потрібному рівні, і забезпечувати їм підтримку.

Елемент бесіди по мотивації:

У ставленні до змагання тренеру дуже важливо заохочувати гравців до досягнення досконалості, до поваги суперника і себе, перемагати з гідністю і програвати, не втрачаючи самоповаги. Так, у багатьох спортсменів велика частина їх виступів невдалі, багато навіть самих видатних спортсменів і команд програють в житті більше половини своїх змагань. Перш, ніж гравці навчаться перемагати, треба навчитися програвати. Поразка – це наука, ніяка перемога так не вчить. Важливо навчати гравців позитивної самооцінки, дивитися вперед, не озираючись на минуле, думати самостійно і конструктивно.

Алгоритм поведінки тренера в залежності від мотивації членів команди.

Гравці, мотивовані на результат і вдосконалення. Щоб поліпшити участь гравців, які володіють цією мотивацією, тренеру необхідно підвищити їх мотивацію, забезпечуючи, перш за все, індивідуальну підготовку та вдосконалення. Один із можливих шляхів полягає в установці реалістичних, прогресивних цілей, які засновані на минулих діях. Тоді гравці бачать свій прогрес та будуть прагнути до вдосконалення. Нижче наведені деякі можливі варіанти дій тренера для створення впевненості в тому, що потреби гравців в досягненні здійсненні: відзначати всі кроки індивідуального вдосконалення; зберігати записи досягнень, щоденники, робочі журнали; планувати ігри з відповідними противниками; регулярно обговорювати прогрес гравців та отримані ними результати.

Гравці, мотивовані на участь в спорті. Мотив участі, бажання бути частиною групи і почуття приналежності до неї є найсильнішим і найбільш загальним мотивом для тривалої участі в спорті. Працюючи як одне ціле, разом досягаючи загальних поставлених цілей, розважаючись і відпочиваючи з іншими членами команди, відчують причетність до групи, отримують від неї підтримку і допомогу, гравці команди мають

додаткову мотивацію до продуктивної взаємодії. Для підкріплення і задоволення потреби в участі у змагальній діяльності пропонуємо студентам як майбутнім тренерам декілька наступних *порад*: зробити взаємодію гравців частиною кожного тренування (вправи в парах, розминка і кінець тренування, розминка з партнером, ситуації, коли кожен гравець стає тренером іншого); давати гравцям команди можливість після кожного тренування поговорити, обговорити в неофіційній обстановці всі питання її життя; забезпечити можливості для соціального спілкування після гри; організовувати спілкування через дружні вечірки команди; заохочувати взаємодопомогу гравців, загальні вирішення життєвих проблем; нагадувати гравцям, що кожен з них є важливим членом однієї дружної команди.

Гравці, мотивовані на успіх, славу і визнання.

Таких гравців збуджують почуття від поїздок по різних визначних місцях і країнам, почуття свого спортивного рейтингу, бажання жити активним життям. Вони отримують особливу насолоду від хвилювання, які виникають від спортивної боротьби. Все це може бути важливим мотивом. Нами розроблено декілька *порад* майбутнім тренерам для максимально повного задоволення цих мотивів своїх вихованців, а саме: по можливості прагнути проводити тренування в місцях з цікавими пам'ятками, в середовищі з хорошим кліматом і красивою природою; систематично проводити розминку під музику, підбрану відповідно до індивідуальних смаків гравців; прагнути переривати монотонну роботу на основі варіювання тренування та через зміну своєї звичайної практики тренувань; давати гравцям індивідуальну самостійну роботу для розвитку нових рухів; систематично впроваджувати вправи, які близькі до гри з цікавими стимулами; регулярно запитувати учасників про їхні відчуття в ході тренувань.

Учасники команди, мотивовані на самоврядування і контроль.

Ми виходили з тих міркувань, що спорт дає людям рідкісну можливість приймати рішення щодо того, що вони збираються робити в ситуаціях, які вимагають цілеспрямованих і вольових рішень та матимуть вагомні наслідки на усю життєву долю особистості. Існує досить багато способів, якими тренер може допомогти в мотивації самоврядування гравців, які через ігрові види спорту прагнуть до самоврядування та контролю своїх дій. Зокрема ми розповідали студентам про те, що тренери можуть дати гравцям можливість самим планувати тренування, обирати види рухів і технічні прийоми, оцінювати свій індивідуальний прогрес, встановлювати і погоджувати власні цілі й вирішувати, як грати в конкретному матчі, або ігровому епізоді. Загалом, можливість гравців приймати власні рішення створює підвищену відповідальність і збільшує мотивацію. Такий підхід допомагає гравцям учитися та отримувати радість від змагань, і це заохочує їх розвиток в заданому напрямку.

Розроблено наступні *поради*, які можуть бути корисні майбутнім тренерам в задоволенні потреби їх вихованців у самоврядуванні та

контролі: створювати для гравців ситуації керівництва і лідерства (керувати розминкою і вправами, діючи, як тренер); давати гравцям можливість в тренуваннях і під час ігор приймати власні рішення про обраній стратегії і тактиці (яку подати подачу, яку зіграти комбінацію, які використовувати розташування гравців на майданчику); дозволяти гравцям приймати рішення в критичні, вирішальні моменти, коли результат зачіпає інтереси кожного гравця і команди в цілому.

Мотивація на тривалу участь.

Спортсмени часто залишають спорт, тому що вони грають нерегулярно. Доволі часто вихованці, внаслідок надвисоких кінцевих цілей, коли стає зрозуміло, що їх ніколи не досягти, просто покидають спортивну команду і перестають грати в ігрові види спорту. Занадто важкі тренувальні програми, особливо на перших етапах підготовки, мало розваг і задоволень, занадто мало можливостей, щоб просто грати і занадто багато суворих обмежень і критики – все це звичайні причини для відходу зі спорту. Оскільки люди займаються спортом з різних причин, їх тренувальні програми повинні задовольняти цим різним потребам. Іншими словами, необхідний збалансований підхід, який враховує індивідуальний прогрес і відповідає перерахованим вище потребам гравців. Можливі деякі шляхи щодо забезпечення такого балансу тренувальної програми, що робить більш імовірним тривалий участі гравців у спорті.

Висновки. Професійна спрямованість мотивує вибір професії та забезпечує самоствердження та максимальну професійну реалізацію в професії. Особистісно орієнтоване освітнє середовище на основі професійної мотивації на ігрові види спорту сприяє виробленню в студентів позитивної внутрішньої мотивації до самоосвіти, саморозвитку, самопізнання в ігрових видах спорту, які суттєво розширили мотиваційно-цілісний спектр професійної спрямованості.

Перспективи подальших наших досліджень будуть спрямовані у площину практичної перевірки ефективності та впровадження у навчально-виховний процес професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до тренерської діяльності з ігрових видів спорту.

Список використаної літератури

- 1. Котова О. В.,** Сопотницька О. В. Теоретичні та методичні засади системи професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до педагогічної діяльності. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2020. Вип. 332. Т. 1. С. 237–247. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-2\(340\)-1-235-243](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-2(340)-1-235-243).
- 2. Марков К. К.** Педагогические и психологические аспекты деятельности тренера по волейболу в тренировочном и соревновательном процессах : дисс. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04. М., 2003. 372 с.
- 3. Otravenko O. V.** Formation of student personality's physical culture as subject of professional functioning. *Physical education of*

students. 2015. № 6. С. 50–54. DOI: <http://dx.doi.org/10.15561/20755279.2015.0607>. **4. Сопотницька О. В.** Практичні механізми реалізації педагогічних умов у підготовці майбутніх вчителів фізичної культури до тренерської діяльності. *Нові технології навчання : наук.-метод. зб.* К. : Агросвіта, 2015. Вип. 86. Ч. 2. С. 113–117. **5. Сопотницька О. В.** Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до тренерської діяльності в ігрових видах спорту : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Тернопіль, 2016. С. 257–262. **6. Шиян Б. М.** Теорія і методика фізичного виховання школярів : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Тернопіль : Богдан, 2001. Ч. 1. 272 с. **7. Paiement M., Baudin P., & Boucher J.** Scouting and match preparation at the national and international level. *International Volleyball Technical Bulletin*. 1993. № 2. Pp. 4–14.

References

1. Kotova, O. V., & Sopotnytska, O. V. (2020). Teoretychni ta metodychni zasady systemy profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do pedahohichnoi diialnosti [Theoretical and methodical foundations of the system of professional training of future teachers of physical culture to pedagogical activity]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University*, 332, 1, 237-247. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-2\(340\)-1-235-243](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-2(340)-1-235-243) [in Ukrainian].

2. Markov, K. K. (2003). Pedagogicheskie i psihologicheskie aspekty deyatelnosti trenera po volejbolu v trenirovochnom i sorevnovatel'nom processah [Pedagogical and psychological aspects of volleyball coach's activity in training and competitive processes]. *Doctor's thesis*. Moscow [in Russian].

3. Otravenko, O. V. (2015). Formation of student personality's physical culture as subject of professional functioning. *Physical education of students*, 6, 50-54. DOI: <http://dx.doi.org/10.15561/20755279.2015.0607> [in English].

4. Sopotnytska, O. V. (2015). Praktychni mekhanizmy realizatsii pedahohichnykh umov u pidhotovtsi maibutnikh vchyteliv fizychnoi kultury do trenerskoi diialnosti [Practical mechanisms of realization of pedagogical conditions in preparation of future teachers of physical culture for coaching activity]. *Novi tekhnolohii navchannia – New learning technologies*, 86, 2, 113-117. K.: Ahrosvita [in Ukrainian].

5. Sopotnytska, O. V. (2016). Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do trenerskoi diialnosti v ihrovykh vydakh sportu [Formation of readiness of future physical education teachers for coaching activities in game sports]. *Candidate's thesis*. Ternopil [in Ukrainian].

6. Shyian, B. M. (2001). Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia shkolariv [Theory and methods of physical education of schoolchildren]. Ternopil: Bohdan [in Ukrainian].

7. Paiement, M., Baudin, P., & Boucher, J. (1993). Scouting and match preparation at the national and international level. *International Volleyball Technical Bulletin*, 2, 4-14 [in Canadian].

Сопотницька О. В., Котова О. В. Стимулювання професійно спрямованої мотивації на основі особистісно орієнтованого середовища у майбутніх учителів фізичної культури до тренерської діяльності з ігрових видів спорту

Стаття присвячена дослідженню проблеми професійно спрямованої мотивації на основі особистісно орієнтованого середовища у майбутніх учителів фізичної культури до тренерської діяльності з ігрових видів спорту. Завданням статті є розкрити особливості процесу навчання майбутніх вчителів фізичної культури до тренерської діяльності, зокрема обґрунтувати застосування професійно спрямованої мотивації на основі створення особистісно орієнтованого середовища. На основі теоретичних досліджень розкрито поняття мотивації, описано групи зовнішніх і внутрішніх мотивів. Розроблено та впроваджено практичні завдання з розвитку здатності до оперативного аналізу. Розроблені практичні матеріали для створення особистісно орієнтованого освітнього середовища на основі професійно спрямованої мотивації на ігрові види спорту, а саме загальні аспекти філософії «справедливої гри», алгоритм поведінки тренера з гравцями команди. Отже, професійна спрямованість мотивує вибір професії та забезпечує самоствердження та максимальну професійну реалізацію в професії. Особистісно орієнтоване освітнє середовище на основі професійної мотивації на ігрові види спорту сприяло виробленню в студентів позитивної мотивації до самоосвіти, саморозвитку, самопізнання в ігрових видах спорту, які суттєво розширили мотиваційно-цілісний спектр професійної спрямованості.

Ключові слова: майбутній вчитель фізичної культури, тренер з ігрових видів спорту, професійно спрямована мотивація, особистісно орієнтоване навчання.

Сопотницкая Е. В., Котова Е. В. Стимулирование профессионально направленной мотивации на основе личностно ориентированной среды у будущих учителей физической культуры к тренерской деятельности по игровым видам спорта

Статья посвящена исследованию проблемы профессионально направленной мотивации на основе личностно ориентированной среды у будущих учителей физической культуры к тренерской деятельности по игровым видам спорта. Задачей статьи является раскрыть особенности процесса обучения будущих учителей физической культуры к тренерской деятельности, в частности, обосновать применение профессионально направленной мотивации на основе создания личностно ориентированной среды. На основе теоретических исследований раскрыто понятие мотивации, описаны группы внешних и внутренних мотивов. Разработаны и внедрены практические задачи по развитию способности к оперативному анализу. Разработаны практические материалы для создания личностно ориентированной образовательной среды на основе профессионально направленной

мотивации на игровые виды спорта, а именно, общие аспекты философии «справедливой игры», алгоритм поведения тренера с игроками команды. Следовательно, профессиональная направленность мотивирует выбор профессии и обеспечивает самоутверждение и максимальную профессиональную реализацию в профессии. Личностно ориентированная образовательная среда на основе профессиональной мотивации на игровые виды спорта способствовала выработке у студентов положительной внутренней мотивации к самообразованию, саморазвитию, самопознанию в игровых видах спорта, существенно расширивши мотивационно-целостный спектр профессиональной направленности.

Ключевые слова: будущий учитель физической культуры, тренер по игровым видам спорта, профессионально направленная мотивация, личностно ориентированное обучение.

Sopotnytska O., Kotova O. Stimulation of professionally oriented motivation based on personality-oriented environment in future physical education teachers to coach activities in game sports

The article is devoted to the research of the problem of professionally oriented motivation based on personality – oriented environment of future physical education teachers to coaching activities in game sports. The aim of the article is to reveal the features of the training process of future physical education teachers to coaching, in particular to justify the professionally oriented motivation based on a person-centered environment creation. Based on theoretical research the concept of motivation is revealed, groups of external and internal motives are described. Practical tasks for the development of the ability to operational analysis have been developed and implemented. Practical materials have been developed to create a personality – oriented educational environment based on professionally oriented motivation for playing sports, namely the general aspects of the philosophy of «fair play», the algorithm of coach behavior with team players. Consequently, professional orientation motivates the choice of profession and provides self-affirmation and maximum professional realization in the profession. Personally oriented educational environment based on professional motivation for playing sports contributed to the development of students positive internal motivation for self-education, self-development, self-knowledge, in playing sports, which significantly expanded the motivational and holistic range of professional orientation.

Key words: future teacher of physical culture, coach in game sports, professionally oriented motivation, personality-oriented learning.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2022 р.

Прийнято до друку 29.04.2022 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Мазін В. М.